

Új lehetőségek az oktatásban karantén idején

Kedvcsináló, kreatív művészeti és technikai feladatok ötödik - nyolcadik osztályosoknak

Beliczay Zsófia, Baár-Madas Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium, Budapest

Absztrakt

A hirtelen jött tavaszi online oktatás szinte minden pedagógusnak kihívást jelentett. A kialakult helyzethez gyorsan és hatékonyan kellett igazodni a rajz, a vizuális kultúra illetve a technika és a tervezés oktatása terén is. Ötödikes, hatodikos és hetedikos diákjaimmal csöppentünk bele ebbe a váratlan és szokatlan helyzetbe. Iskolánk gyorsan alkalmazkodott a CANVAS¹ rendszer bevezetésével, amin keresztül hatékonyan folyt tovább a diákokkal a közös munka a vizuális kommunikáció nyelvén.

1. kép: Varga Dorottya Magdolna 6. osztályos tanuló

Mikor szembesültem az online oktatással, első gondolatom az volt, hogy hogyan fogok egy „készségtárgyat” oktatni, ahol a vizuálisnak, a kreativitásnak hatalmas szerepe van? Szerencsére nagyon gyorsan jött a felismerés, hogy így olyan feladatok kiadására nyílik lehetőségem, amik az iskola falain belül, nagy létszámú osztályokban kivitelezhetetlenek lennének. Ezért óráim megtervezésénél lényeges szemponttá vált, hogy a feladatok „csak” otthon legyenek megvalósíthatók.

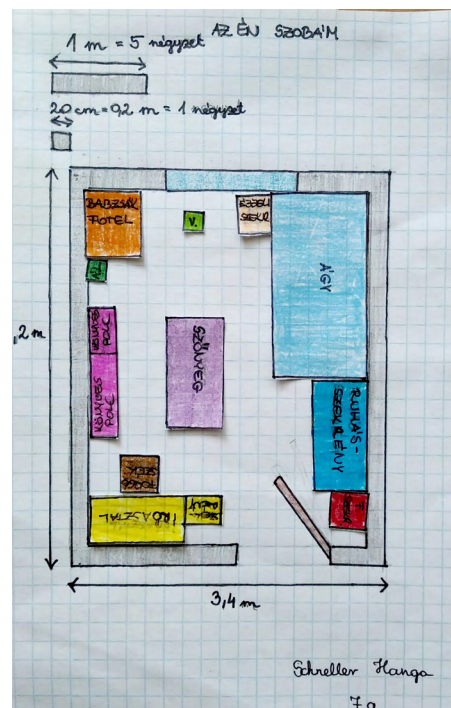
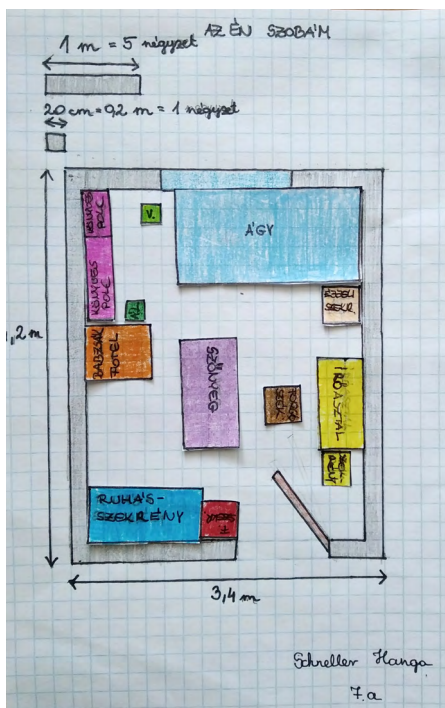
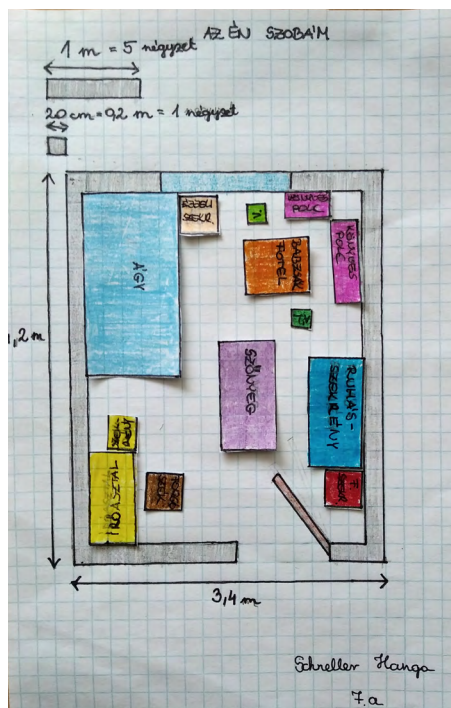
Budai iskolánkba főként értelmi-ségi családból származó, jó képességű és kellő infrastrukturális háttérrel rendelkező diákok járnak. Ennek köszönhetően az online felületre történő átállás nem jelentett gondot számukra. Rendelkezésükre álltak a tanuláshoz megfelelő technikai eszközök (laptop, táblagép, asztali számítógép, okostelefon), ahol pedig ezekből valami hiányzott, vagy esetleg kevés volt a több testvér miatt, ott a szülők hamar beszerezték. A Z-generációs diákoknak nem nagyon kellett magyarázni ezen eszközök működését; az első pillanattól kezdve otthonosan mozogtak ebben a világban. Akik eddig ódzkodtak tőle, azok most rákényszerültek, és hamar belejöttek a kezelésükbe, igaz, több esetben szülői segítséggel. Úgy éreztem, hogy főként az első hetekben volt szükségük a felnőttek bevonására,

és elsősorban talán nem is a technika és vizuális kultúra tantárgyak miatt.

A kommunikáció, részemről minden esetben szöveges közlemény és képanyag formájában jelent meg a CANVAS felületén. A gyerekektől viszont képként megjelenő, azaz elsősorban JPEG formátumban feltöltött feladatbeadást vártam el, amikre minden esetben reagáltam. A szokásos érdemjegyek sem maradtak el, habár nem ez volt az elsődleges, hanem hogy hasznos, egyben örömteli munka folyjon otthon. Erre azért is fektettem az iskolában megszokottnál nagyobb hangsúlyt, mert mindenkit sokkolt a vírus okozta bizonytalan, szokatlanul bezárult világ. A művészeti tárgyak és a sport minden körülmények között a feszültségoldás remek eszközei, egy ilyen helyzetben pedig szinte elengedhetetlenek.

Az online oktatás bevezetése pillanatában az is tudható volt, hogy a gép előtt töltött percek száma megsokszorozódik, akár több órára is nyúlik, pedig eddig igyekeztünk ebben a korosztályban minimalizálni a képernyőidőt. Ennek tükrében fontos szempontként fogalmazódott meg bennem, hogy a kiadott feladataimhoz csak a feladat szövegének megértéséig, illetve az elkészült munkák lefényképezéséig és feltöltéséig legyen

1 A CANVAS rendszert az ELTE-n távoktatásnál már évekkkel ezelőtt alkalmazták. Az eredeti szándék szerint a CANVAS eszközei támogatták és kiegészítették a kontaktórákat, de a jelenlegi „vészhelyzetben” is jól vizsgáztak. A résztvevők munkái a felületen rendszerezetten gyűjthetők, értékelést és visszajelzést kaphatnak az oktatójuktól és akár egymástól is.

2-4. kép: Schneller Hanga 7. osztályos tanuló

szükség az technikai eszközökre. Napoljuk most el a digitális jártaság mélyebb elsajátítását, hiszen más tantárgyak terén továbbfejlesztik ezeket ebben az időszakban is. Elképzelésem persze csak részben állta meg a helyét, mert a feltöltött képek minőségén sokszor látszott, hogy nem a megfelelő szögből és nem a megfelelő fényviszonyok mellett lettek elkészítve. Így szövegesen kénytelen voltam több esetben még a beadás előtt némi iránymutatást adni a jobb minőség érdekében.

Amivel szintén számolnom kellett, hogy a gyerekek nagy többsége az iskolában hagyta a rajz- és technika felszerelést a hirtelen - egy nap alatt bevezetett - rendkívüli online oktatási rendszerre történt átállás miatt. Ezért az otthon fellelhető eszköztárra alapoztam a kiadott feladatokat. Ez sok esetben nagyobb kreativitást igényelt a tanulóktól, ami - ha belegondolunk - egyáltalán nem felesleges a mai világban sem. Kevesen emlékeznek már szüleink, nagyszüleink találékonyságára, amellyel a hiánygazdaság idején nélkülözhetetlenek gondolt anyagokat, eszközöket is képesek voltak pótolni. Akkoriban született az a tréfás mondat

Öveges József, piarista szerzetes és tanár népszerű TV-s fizika előadásaival kapcsolatban: „Öveges professzor megtanítja nekünk, hogyan kell barackmagból atommagot csinálni.”

Feladatok

Az első és nagy népszerűségnek örvendő feladat 'Élettér' címmel futott, amelyet technika és tervezés tantárgyból adtam fel hatodikos és hetedikos diákjaimnak. A saját élettér, azaz szobájuk feltérképezése volt a feladat, amely három részből állt.

Az első rész, melyhez képmelléklet is tartozott, így hangzott: „Alaprajzot kell készítened a saját szobádról! Ez egy felülnézeti és méretarányos ábra, amelyen fel kell tüntetni a falak, ablakok, ajtók helyét. Az arányokat megadom: 1 négyzet éle 20 centiméternek felel meg, tehát 5 négyzet a valóságban 1 méter. Mérd le a szobádat mérőszalaggal, majd kezd el felrajzolni egy négyzetrácsos papírlapra, ügyelve arra, hogy az arányok egyezzenek a valóságban felmérteddel. A falakat fekete/szürke színnel, az ablakot/ablakokat kék színnel, az ajtót/ajtókat barna színnel jelöld a rajzon. A falak és az ablakok vastagsága minden esetben 20 cm azaz 1

négyzet legyen. A szoba tájolását is feltüntetheted, de nem kötelező.”

A második része a feladatnak a szobában lévő bútorok feltérképezése. „Egy másik négyzetrácsos papíron a bútoraid, azaz a mobil (mozgatható) berendezések, tárgyak méretarányos felülnézeti rajzát készítsd el! Az arányok az előző feladatrészhez igazodva 1 négyzet 20 centinek, 5 négyzet 1méternek felel meg.” Néhány példát is leírtam nekik a szabvány méretű ágyról, asztalról, székről, stb. „Ha végeztél a bútorok megrajzolásával, ollóval vágd azokat körbe, majd rendezd be velük a szobád, úgy, ahogy most élsz benne.”

A harmadik feladatrész a szoba kétféle átrendezése, ami új bútorok berakásával és egy lehetséges variációként, a testvér 'kiköltöztetéssel' járt.

A kivitelezéshez szükséges eszközöket és néhány fontos értékelési szempontot a feladat elején ismerttettem a tanulókkal. Négyzethálós lapot a matekfüzetből tudnak kitépni, íróeszköz vagy színes ceruza, reményeim szerint, minden háztartásban van. Mérőeszköznek a varrodobozban levő mérőszalag, egy vonalzó, de akár egy olyan tárgy is

5. kép: Kaposvári Fanni 7. osztályos tanuló

6. kép: Nemoda Janka 6. osztályos tanuló

megfelelt, aminek tudhatta a konkrét méretét. Illetve volt gyerkőc, aki szemmértékére hagyatkozva mért, és nem is rosszul! Összesen három elkészült rajzot kellett feltölteni. Értékelési szempontként főként a helyes arányú és precíz kivitelezésre hívtam fel a figyelmüket.

A második feladat szó szerint játékosabb volt. A 'Mini kiállítás' rendezését a hatodik és a hetedik évfolyamos diákjaimnak szintén technika és tervezés tantárgyból adtam ki. A legjobb és legizgalmasabb beadott munkák erre a feladatra születtek. Már a cikkben bemutatott fényképek kiválasztása is fejtörést okozott nekem, a jobbnál-jobb beküldött megoldások miatt.

„Rendezz mini kiállítást! Rajzolj legalább 3 apróbb méretű képet (de lehet többet is), és installáld (azaz rendezd el) egy adott közönségnek, amit te választhatsz meg. A 'közönséget' azaz a látogatókat, nézőket, valamilyen, a lakásban vagy környezetben fellelhető, játékgurák alkossák (lego figurák, plüssállatok, műanyag bábuk, stb.). Ha már megtalálta, kiknek rendezed a kiállítást, akkor lehet belefogni a kiállítandó mini alkotások elkészítésbe, ami az adott közönségnek szól! Mivel te vagy a művész, természetesen szabadon dönthetsz a

7. kép: Tóth Ádám Attila 6. osztályos tanuló

8. kép: Lőrincz Luca Laura 6. osztályos tanuló

kiállítás témájáról (portrék, tájképek, absztrakt képek, stb.) és az alkotáshoz használni kívánt eszközökről (filc, ceruza, festék). Ha a képekkel elkészültél, rögzítsd (installáld) a mini alkotásaidat a kiszemelt felületre (fal, ablak, ajtó, bútorláb, stb.) úgy, hogy majd a 'látogatóid' szemmagasságában helyezkedjenek el. Ha ezzel is végeztél, megnyithatod a tárlatot a 'látogatók' előtt. Arra kérek, hogy eközben készíts 1-2 vagy akár 3 fényképet is, és töltsd fel a rendszerbe a szokott módon, hogy jól láthassam én is a mini kiállításodat és azok nézőit is!"

9. kép: Koren Borbála Gréta 7. osztályos tanuló

Szintén sok hetedikesemnek okozott örömet a 'Festett vagy díszített tojás' feladat technika és tervezés tantárgyból. A karantén időszakba a Húsvét is beleesett, így magától adódott, hogy ehhez illeszkedő témában alkossanak otthon a gyerekek. Sok családban a közös tojásfestés egyébként is kedvelt szokás Húsvétkor. A tojás került tehát a fókuszba, mégpedig 'állatos' témában. „Készíts minimum két darab festett/díszített, állatot ábrázoló tojást, mely a húsvéti ünnepkörhöz kapcsolódik (csirke, nyúl, bárány, de más állat is lehet)! Az elkészítés technikája szabadon választható.” Persze képanyagot most is csatoltam a szöveghez, melyet ötletadónak gyűjtöttem össze. Megmutattam például azt, hogy a filctoll kiválóan fog a tojás felületén, de bátran próbálkozhatnak saját díszítési technikával is. Az állatokhoz azért ragasztottam, mert nem a megszokott, ilyenkor gyakran látott festett tojásokat akartam a beküldött fényképeken viszontlátni, hanem egy kísérletező, keresgélő, akár a tojáson kívül plusz anyagokat beépítő alkotói tevékenységet.

Rajz és vizuális kultúra tantárgyból egyik alkalommal 'Cserepes növény' rajzolását adtam ki a tanulóknak. Ez a tantárgy abban tér el a technika és tervezéstől, hogy itt síkban, míg az utóbbinál térben dolgozunk a gyerekekkel.

„Keress a szobádban vagy a lakásban egy cserepes növényt, és rajzold

10-11. kép: Szabó Ambrus 7. osztályos tanuló

vagy fessd le úgy, hogy a cserép és a növény egésze is látszódjon!” Értékelési szempontsorként adtam meg a helyes arányok ábrázolását, az egész A4-es lapot kitöltő kompozíciót, a térbeli ábrázolás szabályrendszerének figyelembevételét, a fény-árnyék érzékeltetését. A képet szabadon választott rajzeszközzel kivitelezhették. Ez a sok szempont elég bonyolultnak tűnhet elsőre, de azért mertem ilyen feladatot adni az ötödikes és hatodikos nebulóimnak, mert az év folyamán többször rajzoltunk hasonló elvárások alapján, és mindkét osztály diákjai elég jól teljesítettek ebben is. (Egy laikus rokonom egyenest azt találta mondani a képeket szemlélve, hogy a tanulóim közül sokukat ígéretes művészpálántának gondolja.)

Azt is számításba vettem, hogy valakinél gondot jelenthet, hogy nincs otthon cserepes növény. Ez egy

estben be is igazolódott, de találtunk azért náluk is hengeres testet, amibe valamiféle tárgyat helyezhetett el a lerajzoláshoz. Korrigálni nem tudtam a rajzokat készülésük közben, de kíváncsi is voltam, hogy mit produkálnak anélkül, hogy beszélőlnék. A bemutatott képeken látszik, hogy nem kellett csalódnom az ügyességükben.

Összegzés

A tervezésénél minden mást felülíró szempontom az volt, hogy olyan feladatokat találjak és adjak ki a diákjaimnak, amiket én hasonló koromban és helyzetben szívesen fogadtam volna, és talán minden mást eldobva készítettem volna el a magam, és egyben tanárom örömeire. Az elkészült munkákon látom, hogy gondolataim jó irányba jártak, és remélem, hogy kollégáimnak is kedvet csináltam a

12. kép: Rajkai Biborka Anna 6. osztályos tanuló

13. kép: Varga-Nagy Róza Izabella 6. osztályos tanuló

14. kép: Horváth Borka 5. osztályos tanuló

hasonló szellemben történő órák megtervezéséhez.

Persze nehézségei is bőven adódnak ennek az oktatási formának. Számomra a legnehezebb feladatot a beküldött munkák értékelése jelentette. Előre jeleztem mindig, hogy egy adott feladatot le fogok-e osztályozni vagy a készítője csak szöveges értékelést fog rá kapni. Egy-egy feladat kapcsán pár szavas vagy mondatos értékelést is adtam. Ezeknél minden esetben a feltöltött munka erősségeit emeltem ki: „Szép részletgazdag a kidolgozás!”, „Nagyon bátran használod a színeket, ettől olyan erőteljes a rajzod!” vagy „Megfelelően tudat érzékeltetni a térbeliséget, és örülök, hogy a cserépen megjelenő árnyékkal is foglalkoztál.” Azt sem rejtettem véka alá az értékelésnél, ha egy tanítványomnál inkább a könnyen letudni és megúszni szándékot láttam. Azonban ez esetben is inkább összességében néztem a beadott munkáit, és mindig sikerült találnom köztük olyat, ami az elfogadható kategóriába esett, és ettől rögtön megenyhült a szívem. Azért is így tettem, mert nem tudhatom, hogy mennyire érinti érzékenyen a kovidós időszak a gyerekeket, amikor még mi, felnőttek is bizonytalanokká váltunk tőle.

Összességében elmondható, hogy a karantén idején a diákoknak szánt feladataim legfőbb eredménye, hogy fontos szerepük volt az önállóságra nevelésben. Ez persze nem kimondottan csak a vizuális tantárgyaknál volt így, hanem más online tantárgyak önálló tanulása terén is. Az is meg kell említenem, hogy nem minden gyerek esetében volt ez ennyire egyértelmű, de a legtöbb diáknál jól érzékelhető volt az ilyen irányú pozitív változás.

A képi gondolkodás tudatosulását, a lényegkiemelő gondolkodást és a térérzékelést minden vizuális művészei tárgy estében fejlesztjük.

Most azonban ez még nagyobb jelentőséget kapott a fénykép-ként feltöltött beadások kapcsán, mivel a végső produktum nem a rajz vagy tárgy, hanem az azokról készült fénykép lett. Sajnos nagyon kevés esetben éreztem rá a minőségi fénykép készítésére a gyerekek, és nehezen értették meg, hogy ez is hozzátartozik a feladat megfelelő teljesítéséhez. Írásban nehézkes volt a fényképezés rejtelseibe bevezetni őket. Ezért el is határoztam, ha visszatérünk a normál kerékvágásba, akkor tartok olyan órát, amikor a fényképezésen lesz a fő hangsúly.

Sok munkán tapasztaltam az ötletgazdagságot. Olyan eredeti megoldások is születtek, amik messze felülírták az elvárásaimat. Ezek rám is inspirálóan hatottak, és újabb 'karanténos' feladatok kitalálására ösztönöznek. Ezek már körvonalazódnak bennem. Például, egy családi zászló megtervezése és elkészítése, a fürdőszoba csempéjének megtervezése négyzetfalos alapon, az ablaküvegen fényárnyék montázs készítése, frottázok² gyűjtése lakáson belül vagy szabad térben.

Zárásként visszakanyarodok az első mondatként írt, magamnak feltett kérdés megválaszolásához. Igen, lehet online formában vizuális tantárgyat oktatni úgy, hogy az a diákok és tanár részéről is gyümölcsöző megoldásokat eredményezzen. Talán már a múlté lesz az online oktatás, mire a kéziratom megjelenik, de most még zajlik. Mindjárt eszembe is jutott a gyümölcsöző szóról a gyümölcsös csendélet. Feladatként ki is adom ezt gyorsan a hatodik osztályosaimnak!

2 A frottázs egy olyan technika, amelyet gyerekkorunkban legtöbbször kipróbáltunk már, legalább egyszer. Ennek az a lényege, hogy egy kicsit egyenetlen felületű tárgyat, például pénzérmét, a tárgy felületére karcolt, vagy egyéb okból kidomborodó mintát, átsatírozunk grafit (zsírkkrétával) a papírfelületre.